

Ващенко. Степан Ярмусь зауважує, аналізуючи погляди Григорія Ващенка: "... ідеалом виховання є образ ідеальної людини, на який має орієнтуватися педагог, виховуючи молоде покоління... Він ось так говорить про ідеал християнського виховання: "Риси його накреслені в книгах Святого Письма, перш за все в Євангелії і посланнях Апостольських.... Кожен з ... народів на ґрунті Євангельської Науки творив свою писану чи неписану систему виховання молоді, а разом з нею - і свій національно-християнський виховний ідеал. До останнього часу провідну роль у розвитку людської культури посідали європейські народи. При всій їх різниці в психології, в політичному й економічному житті, вони мають багато спільних рис, що відрізняють їх, приміром, від народів азійських. Тому й розвиток культури європейських народів, окрім національних особливостей їх, до цього часу мав єдиний спільний шлях. В межах кожного народу були відхилення від цього шляху, але це не порушувало його єдності" [7, 351].

Необхідно наголосити на тому, що в українській сучасній соціальній реальності вказані Григорієм Ващенком пріоритети мають не лише традиційно-історичний, а й актуально-новітній характер. Слід звернути особливу увагу на те, що після доби штучного знецінення християнських духовно-соціальних цінностей в науковій літературі, в художніх творах та й у публікаціях численних ЗМІ почала констатуватися бездуховність нашого сучасника, нехтування ним морально-етичними нормами. Як наслідок - констатуються також серйозні проблеми в суспільному житті, вивчаються соціальні виразки сучасного соціального середовища такі як поширення злочинності в її різних формах, наркоманії, інших соціальних хвороб, які швидко й неминуче призводять до руйнування соціальної інфраструктури суспільства, до його самознищення.

І в першу чергу це стосується молоді, в силу вже згадуваних складнощів свободи вибору і супроводжуваних цей процес складнощів особистого і громадського плану.

Невипадково ж, міркуючи про принципові засади морально здорової особистості Григорій Ващенко й Степан Ярмусь наголошують на тому, що крім віри в Бога як основи формування світогляду особистості необхідно формувати в юних особистостях "правду життя та християнську любов". Ці категорії у світі, де часто констатується обман і як наслідок девальвація духовних та соціальних цінностей є не порожнім звуком, а є способом побудови гідних умов соціального життя особистості, адже відомо, щонайбільш розвинені в економічному відношенні країни світу будували свій добробут саме на таких цінностях. Вони повинні стати константою формування молоді особи XXI століття, стати протиположністю тому асоціальному середовищу, де панує насильство зневага до особи, або, принаймні, як захист в межах інформаційного простору частенько пересиченого відомостями про насильство, злочини, аморальні вчинки та інші прояви соціального зла.

Так само необхідною константою формування української особистості XXI століття є, на наш погляд, виховання християнської любові, адже в сучасному соціальному середовищі, де часто панує насильство або, принаймні, де часто є інформація про нього формування особистості на цінностях християнської любові до ближнього є потужним чинником зменшення соціального зла, зупинення його сфер впливу й форм побутування.

Саме з метою зменшення сфери соціального зла, злочинності як його основної форми і вимагають педагоги, психологи, філософи які осмислюють освітню проблематику, від українця-християнина: "він має виховувати у себе і своїх дітей і сприяти вихованню у своїх ближніх рис або добродійностей, потрібних для реалізації Царства Божого" [7, 351-352].

*Висновки.* Підсумовуючи, зазначимо, що гуманістична спрямованість освітньо-виховного процесу є способом зміни форм соціальних цінностей в суспільстві, способом, за допомогою виховання, коригувати вектори соціального розвитку. Цілком зрозуміло, що саме таке смислове наповнення майбутнього освітнього проекту України суттєво змінюватиме філософію освітньої діяльності, робитиме більш чітко визначеними її гуманістичні цілі та методи їхнього досягнення і як результат бути альтернативою делінквентному середовищу.

### Література

1. Введение в психологию [Текст] / [под ред. А. В. Петровского]. - М. : Academia, 1997. - 464 с.
2. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма [Текст] / М. Вебер // Вебер М. Избранные произведения. - М. : Прогресс, 1990. - С. 61 - 273.
3. Вебер М. Смысл "свободы от оценки" в социологической и экономической науке [Текст] : [пер. с нем.] / Макс Вебер // Избранные произведения / Макс Вебер. - М., 1990. - С. 590 - 599.
4. Лукашевич М. П. Упровадження гуманітарної освіти в Україні : міфи та реалії [Текст] : метод. матеріал / М. П. Лукашевич // Вища освіта України : теоретич. та наук.-метод. часоп. - 2006. - № 3. - С. 16 - 24.
5. Новгородцев П. И. Об общественном идеале [Текст] / П. И. Новгородцев. - М. : Пресса, 1991. - 638 с.
6. Тетчер М. Я вірю // Тетчер М. Я вірю. - Консерватизм. Консервативна традиція політичного мислення від Едмунда Берка до Маргарет Тетчер. - К.: "Смолооскип". - 2008. - 423 с.
7. Ярмусь С. Досвід віри українця / С. Ярмусь - К.: Світ знань, 2007. - 488 с.

*Надиська О.Я.,  
доктор філософських наук, професор,  
завідувач кафедри філософії та  
соціально-економічних дисциплін  
ОДУВС*

*Надійшла до редакції: 13.12.2014*

*УДК 343.12:347.963*

## ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА В ПРОТИДІІ НЕЗАКОННОМУ ОБИГУ НАРКОТИКІВ

*Стаття присвячена визначенню повноважень прокурора в протидії незаконному обігу наркотиків, що визначені кримінальним процесуальним законодавством, законодавством у сфері протидії незаконному обігу наркотиків, законодавством про прокуратуру, © О.І. Папуша, 2014*

*а також дослідженню особливостей їх практичної реалізації на різних рівнях.*

*Ключові слова: оперативна закупівля, прокурорський нагляд, оперативно-розшукова діяльність, незаконний обіг наркотиків, оперативно-розшукова справа.*

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ  
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

*Статья посвящена определению полномочий прокурора в противодействии незаконному обороту наркотиков, которые определены уголовным процессуальным законодательством, законодательством в сфере противодействия незаконному обороту наркотиков, законодательством о прокуратуре, а также исследованию особенностей их практической реализации на различных уровнях.*

**Ключевые слова:** оперативная закупка, прокурорский надзор, оперативно-розыскная деятельность, незаконный оборот наркотиков, оперативно-розыскное дело.

*Article is devoted to the definition of the powers of the prosecutor in combating drug trafficking, as defined criminal procedural legislation, legislation in the field of combating drug trafficking, the legislation on the prosecutor's office, as well as the study of the characteristics of their practical implementation at different levels*

**Keywords:** online purchase, public Prosecutor's supervision, the operational-search activity, drug trafficking, operational and investigative work.

У сучасних умовах зміцнення злочинного наркобізнесу, поширення немедичного вживання наркотиків є реальною загрозою національній безпеці України. Адже визначити в повному обсязі збитки, які завдає це явище національним інтересам країни, неможливо, оскільки йдеться про руйнування фізичного й морального здоров'я нації, її генофонду, інтелектуального та економічного потенціалу суспільства, про добробут громадян, стабільність у державі. Негативний вплив наркотиків на молодь на пряму загрожує майбутньому українського народу, може призвести до його руйнації та вимирання. Незаконний обіг наркотиків (далі - НОН) також треба розглядати як один з головних чинників загострення оперативної обстановки загалом. Не секрет, що підвищення рівня НОН на окремій території неодмінно веде до підвищення кількості вчинених злочинів загальнокримінальної спрямованості. Дуже часто крадіжки, пограбування та розбій є наслідком хворобливої пристрасті з боку осіб, які зловживають наркотиками й намагаються таким чином заробити собі на задоволення. Сам стан наркотичного сп'яніння, коли особа не контролює свої вчинки й не усвідомлює їх наслідків, уже є плідним підґрунтям щодо вчинення протиправних дій корисливо-насилницької спрямованості.

Саме тому ціла система правоохоронних органів України серед своїх обов'язків має завдання щодо протидії незаконному обігові наркотиків, їх немедичному вживанню. Відповідно до Закону України "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зловживання ними" [6, 3] Генеральна прокуратура України здійснює зазначену протидію поряд з іншими правоохоронними органами (МВС, СБУ, Державний митний комітет України, Державна прикордонна служба України). Разом із тим, слід констатувати, що практика здійснення органами прокуратури протидії НОН свідчить про наявні недоліки в її реалізації.

Питання вдосконалення діяльності органів прокуратури в протидії злочинності в Україні стали предметом вивчення в працях Д.М. Бакаєва, В.Д. Войцишена, Ю.М. Грошевого, Л.М. Давиденка, В.В. Долежана, П.М. Каркача, М.И. Курочки, І.Є. Марочкина, О.І. Мед-

ведька, О.Р. Михайленка, В.Т. Нора, Д.В. Суходубова, В.В. Сухоноса та інших. Між тим, незважаючи на значну кількість наукових досліджень з цієї тематики, питання протидії НОН органами прокуратури залишаються дискусійними й потребують подальшого вивчення. Зокрема, актуальним є визначення повноважень прокурора (органів прокуратури) у протидії НОН, дослідження особливостей їх практичної реалізації на різних рівнях.

Закон України "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зловживання ними" визначає окремі функції органів прокуратури в протидії НОН. Зокрема, Генеральна прокуратура уповноважена погоджувати Порядок проведення контрольованої поставки та оперативної закупки, що визначається окремим нормативним актом силових відомств [6, 4-5]. ГПУ поряд з іншими визначеними суб'єктами встановлює:

- Порядок знищення наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, використання яких у законному обігу визнано недоцільним [6, 6; 10];

- Порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини [6, 12; 8];

- Порядок проведення медичного огляду та медичного обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами [6, 13];

- Порядок підготовки матеріалів для направлення хворих на наркоманію на примусове лікування [6, 16].

Відповідно до ст. 17 зазначеного закону прокурор бере активну участь при розгляді матеріалів у суді про направлення осіб на примусове лікування від наркоманії, продовженні терміну такого лікування. Однак зміст Закону України "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зловживання ними" лише незначною мірою відображає функції органів прокуратури в протидії незаконному обігу наркотиків.

Чинний КПК України передбачає умови проведення "головних" антинаркоманійних заходів (негласних слідчих (розшукових) дій) - оперативної закупки та контрольованої поставки, які широко застосовуються в практичній діяльності ОВС та інших правоохоронних органів. Згідно з частиною 4 ст. 246 КПК виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину (контрольована поставка; контрольована та оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину). Відповідно до статті 271 КПК прокурор, як гарант законності в кримінальному судочинстві, у своєму рішенні про проведення контролю за вчиненням злочину зобов'язаний викласти обставини, які свідчать про відсутність під час негласної слідчої (розшукової) дії провокування особи на вчинення злочину, а також зазначити про застосування спеціальних імітаційних засобів.

Закон України "Про прокуратуру" більш ґрунтовно відображає роль прокуратури в протидії НОН. Зокрема, у ньому визначені координаційні повноваження прокуратури у сфері протидії злочинності та корупції [5, 10], відповідно до яких Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори координують діяльність правоохоронних органів з питань протидії злочинності та корупції. Зазначені координаційні повноваження прокуратури реалізуються шляхом проведення спільних нарад, створення міжвідомчих робочих груп, проведен-

ня узгоджених заходів, аналітичної діяльності тощо. Основною формою координації діяльності правоохоронних органів є проведення координаційної наради її керівників під головуванням відповідного прокурора. На координаційній нараді запрошуються керівники органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для заслуховування інформації щодо їхньої діяльності з питань попередження й протидії злочинності та корупції. Згідно з законодавством рішення координаційної наради є обов'язковими для виконання, визначеними у ньому правоохоронними органами.

Практика свідчить, що координованість дій правоохоронних органів підвищує їх результативність. Тому з метою підвищення ефективності заходів, спрямованих на боротьбу з наркозлочинністю, необхідно й далі зміцнювати зв'язки між правоохоронними органами, а також між ними й іншими державними та громадськими організаціями, які покликані вести боротьбу з незаконним обігом наркотиків. В юридичній літературі термін "координація" використовується тоді, коли йдеться про погоджені спільні дії різних органів, які беруть участь у боротьбі зі злочинністю. Значення координації дій правоохоронних органів полягає в тому, що вона дозволяє об'єднувати їх зусилля при виконанні основних функцій боротьби зі злочинністю, зміцнення законності.

Координація діяльності передбачає розроблення й здійснення спільних дій у найважливіших напрямках боротьби з наркозлочинністю. При цьому забезпечується планованість, цілеспрямованість та ефективність здійснення заходів, а також визначається єдиний підхід до вирішення правових питань. Крім цього, не допускається дублювання в діяльності правоохоронних органів, їх зусилля об'єднуються в боротьбі з наркозлочинністю, що дозволяє з меншими затратами й у коротший строк досягти бажаних результатів. Покладення на керівників правоохоронних органів обов'язків координації їх діяльності, зокрема розроблення скоординованих заходів, повинне сприяти успішному вирішенню найбільш важливих проблем боротьби зі злочинністю.

На сьогодні організація роботи з координації діяльності правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю та корупцією визначається спільним Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Державної податкової служби України, Міністерства оборони України, Державної митної служби України, Державної прикордонної служби України, Державної пенітенціарної служби України від 26 квітня 2012 року № 43/375/166/353/284/241/29 0/236 "Про затвердження Положення про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією" [11]. Згідно з пунктом 1 Наказу Генеральної прокуратури України від 16 січня 2013 року № 1/1гн "Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції" координацію слід вважати одним із головних пріоритетів у роботі прокурорів усіх рівнів [12]. Зі змісту зазначеного наказу вбачаються рівні організації координаційної діяльності:

- загальнодержавний (відповідальність за стан організації координаційної діяльності в Генеральній прокуратурі України покладається на заступників Генерального прокурора України згідно з розподілом службових обов'язків);

- регіональний (у прокуратурах областей, міста Києва, спеціалізованих прокуратурах (на правах обласних), міських, районних, міжрайонних, інших прирівняних до

них прокуратурах відповідальність за стан організації координаційної діяльності покладено на перших керівників прокуратур);

- місцевий (у міських, районних, міжрайонних, інших прирівняних до них прокуратурах відповідальність за стан організації координаційної діяльності покладено на перших керівників прокуратур).

Згідно з наказом прокурорам усіх рівнів основною формою координації діяльності правоохоронних органів слід вважати проведення координаційної наради їх керівників під особистим головуванням. Положення про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією додатково передбачає використання наступних форм координації: проведення спільних засідань колегій правоохоронних органів; проведення міжвідомчих нарад за участю керівників правоохоронних органів, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування; видання спільних наказів, вказівок, інформаційних листів та інших документів організаційного та методичного характеру; обмін інформацією з питань стану злочинності та корупції; розробка і здійснення узгоджених заходів з метою виявлення, припинення та профілактики злочинів і корупційних діянь, а також усунення причин та умов, що сприяли їх вчиненню; спільні виїзди до регіонів для проведення узгоджених заходів, перевірок і надання допомоги правоохоронним органам на місцях; вивчення позитивного досвіду з питань запобігання і протидії злочинності та корупції, впровадження його в практичну діяльність правоохоронних органів; утворення спільних слідчо-оперативних груп для розкриття і розслідування окремих тяжких та особливо тяжких злочинів; взаємне використання можливостей правоохоронних органів для підготовки і навчання кадрів, підвищення їх кваліфікації; проведення спільних семінарів, конференцій та інших навчально-практичних заходів; розробка пропозицій з питань удосконалення правового регулювання запобігання і протидії злочинності та корупції; спільне ініціювання та проведення наукових досліджень у сфері боротьби із злочинністю та корупцією.

Слід звернути увагу на те, що на практиці існують певні недоліки в координаційній діяльності органів прокуратури, пов'язані з відсутністю реального впливу на покращання стану протидії незаконному обігу наркотиків. Сьогодні координаційна діяльність багатьох прокурорів районного рівня переважно зводиться до організації виконання заходів, визначених координаційними (міжвідомчими) нарадами під головуванням прокурорів вищого рівня. Непоодинокі випадки збільшення кількості виявлених фактів причетності працівників правоохоронних відомств до "кришування" наркозлочинців [13; 14 тощо].

Щодо цього слід висловити думку про те, що "кришування" наркобізнесу працівниками правоохоронних органів (міліції, прокуратури, СБУ) існує завдяки слабкій громадянській позиції населення, відсутності в нього можливості реально впливати на стан речей. Вирішити цю проблему можна шляхом активного залучення до проведення координаційних нарад під головуванням прокурорів законно обраних представників територіальних громад (місцевого самоврядування). Доцільним вбачається передбачити можливість участі в координаційних нарадах окремих представників громадськості, представників громадських організацій, державних і недержавних установ, закладів, які висловили своє бажання.

Отже, забезпечення законності, боротьба з незакон-



ним обігом наркотиків є основними завданнями роботи правоохоронних органів та прокуратури зокрема, яка займає відповідальне місце в системі протидії НОН і виступає в ролі координатора. З метою вдосконалення діяльності органів прокуратури в протидії НОН вважаємо, що в міських, районних, міжрайонних прокуратурах на координаційні наради слід запрошувати керівників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування не тільки для заслуговування інформації щодо їхньої діяльності з питань попередження й протидії злочинності, а також з метою інформування про основні чинники загострення оперативної обстановки у сфері НОН, резонансні випадки протиправної поведінки в цій сфері, а також ті випадки протиправної поведінки, які з різних причин не знайшли відповідного реагування з боку правоохоронних органів.

#### Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України, 1996. - № 30. - С. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України “Про міліцію” від 20 грудня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991. - № 4. - С. 20.
4. Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність” від 18 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992. - № 22. - С. 303.
5. Закон України “Про прокуратуру” від 5 листопада 1991 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 1991. - № 53. - Ст. 793. - С. 30.
6. Закон України “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зловживання ними” від 15 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995. - № 10. - Ст. 62.
7. Закон України “Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів” від 15 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995. - № 10. - С. 60.
8. Наказ МОЗ, МВС, Генеральної прокуратури та

Міністерства Юстиції України від 10.10.1997 року № 306/680/21/66/5 “Про затвердження інструкції про порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини”.

9. Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства внутрішніх справ України від 16 червня 1998 року № 158/417 “Про затвердження Порядку проведення медичного огляду та медичного обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами”.

10. Наказ ГПУ, МВС, ДПА, СБУ, ВСУ, ДСАУ від 27 серпня 2010 року № 51/401/649/471/23/125 “Про затвердження та введення в дію Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду”.

11. Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Державної податкової служби України, Міністерства оборони України, Державної митної служби України, Державної прикордонної служби України, Державної пенітенціарної служби України від 26 квітня 2012 року № 43/375/166/353/284/241/290/236 “Про затвердження Положення про координацію діяльності правоохоронних органів у боротьбі із злочинністю та корупцією”.

12. Наказ Генеральної прокуратури України від 16 січня 2013 року № 1/1гн “Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції”.

13. Скандал у міліції. Борці з наркомафією... боролися самі з собою // Facebook. Події і новини: Веб-сайт. - [Електронний ресурс]: <https://www.facebook.com>.

14. У Львові міліціонера судили за “кришування” наркобізнесу та вимагання грошей в наркодилерів // Магнолія-ТВ: Офіційний веб-сайт. - [Електронний ресурс]: <http://magnolia-tv.com>.

Пануша І.О.,  
здобувач кафедри кримінального процесу  
ОДУВС  
Надійшла до редакції: 16.12.2014

УДК 351.743

## ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ НЕГЛАСНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У статті розглядаються особливості нормативного закріплення прав оперативних підрозділів щодо проведення оперативно-розшукових операцій, пов'язаних із використанням штатних та позаштатних негласних працівників у протидії злочинності.

**Ключові слова:** оперативні підрозділи, оперативно-розшукова операція, агентурна операція, негласні працівники, агентурний метод, негласні слідчі (розшукові дії), оперативна закупка, контрольована поставка.

В статье рассматриваются особенности нормативного закрепления прав оперативных подразделений по проведению оперативно-розыскных операций с привлечением штатных и внештатных негласных

сотрудников в борьбе с преступностью.

**Ключевые слова:** оперативные подразделения, оперативно-розыскная операция, агентурная операция, негласные сотрудники, агентурный метод, негласные следственные (розыскные) действия, оперативная закупка, контролируемая поставка.

The article discusses the features of the regulatory vesting of operational units to conduct operational-search operations involving staff and freelance covert employees in the fight against crime.

**Keywords:** operational units, operatively-search operation, undercover operations, unspoken officers, undercover method unspoken investigation (investigative actions, operational procurement, controlled delivery.

© Т.Г. Щурат, 2014